

következtesen, bár bizonyos modorosságoktól most sem mentesen. Nem eléggé árnyalt, s ezért nem tudjuk fenntartás nélkül elhinni neki, hogy beleszcretett Anerába, kivált pedig azt nem, hogy esetleg kezdettől fogva tetszik neki a nő. Széles gesztusai nemcsak jellemzik, hanem le is leplezik, de csak azokban a jelenetekben, amelyekben nem elégszik meg a harsanysággal, ami általában sajátja ennek az előadásnak. Főleg az elhagyott feleséget alakító Ábrahám Irén harsány. Társaihoz hasonlóan ő is egysíkúbb, hangerővel, gesztussal kétségtelenül győzi — jelzi, kifejezi kétségbeesését, küzdelmét, elkeseredését, szenvedélyes gyűlöletét, de a kisenmizett asszony története esetleg másféle eszközök is kívánna. A bíráló megjegyzésektől függetlenül az említett négy színész többnyire kompakt, a drámaiságot jól érzékeli és érzékeltető együttesként játszik. Szilágyi Nándor párttitkára azonban megengedhetetlenül jellegtelen, súlytalan, ami azért zavaró, mert az író elképzelése szerint a minden körülmények között felszínen maradó ember típusát kellene a szerencsétlenül jártak mellé állítania. Hasonló drámai feladat jut Šimicának is, Anera tornatanár-kolléganőjének, akit Rövid Eleonóra-ra osztottak. Végtelesen következetlen szerepformálást láttunk a fiatal színésznőtől. Hol végtelennül okos, szemfüles, hol viszont olyan primitív, mint aki akkor jött az erdőből. Az, aki úgy falja az eléje tett kalácsot, mintha sohasem evett volna, nem valószínű, hogy pillanatok alatt, szinte minden utalás vagy nyom nélkül rájön Anerának Markijol iránti Phaedraszerű lán-góságára.

Miudent összegezve: közepes értékű, több szép és legalább ennyi gyenge, következtelen jelenetből álló előadás az újvidéki *Anera*. Hogy nem erőteljesebb, abban a fordítás nyelvi szintje is közrejátszott, nemcsak az olyan durva hibákkal, mint a „fixa idea” helyetti fix idea, vagy a helytelen „az miatt” használatával, hanem azzal is, hogy a drámai intenzitású jelenetek dialógusaiban nem érezni a nyelv drámai erejét.

GEROLD László

TELEVÍZIÓ

GRAB ÉS OVIDIUS

Bár a tévészakmának kedvelt műfaja a riport, igazán jó helyzetrajzot és emberábrázolást egyszerre hozó, helyszínt, történetet és szereplőket hitelesen és megragadón bemutatót valóban ritkán láthatunk. A film-riportnak nevezett adások leginkább csupán tudósítások eseményekről, valaminek az utánajárása, legjobb esetben kiderítése. Némi fejlődés azonban tapasztalható. Elsősorban a belgrádi stúdió *Pénteken, 22 órakor* cí-

mű műsorában láthatunk a megszokottól eltérő, új utakat járó, újszerűen tudósító kezdeményezést. Az egyszerű sablontól való eltérést tapasztalhattuk nemrég Feliks Pašić *A grabi Ovidius* című félórás riportjában, amely gyors egymásutánban két világversenyen is képviselte a Jugoszláv Rádió-Televíziót, az UNESCO párizsi fesztiválján és a monte-carlói szemlén is, az előbbiről díjat is hozva.

Elsősorban azért jelentős e riport, mert megmutatta, hogyan kell célratorően felépíteni, képileg megfogalmazni, s végső soron úgy adagolni, hogy a riport közben meg is újuljon, metamorfózison menjen át, hogy a valóság alakítsa a riportot, s ne fordítva legyen.

Pašić egy isten háta mögötti szerbiai falut mutat be, a Novi Pazar községhez tartozó, alig száz lelket számláló Grabot. Ürügyének, a miértnek talán már az is elég volna, hogy a falu minden lakosa a Guđžević vezetéknevet viseli, jelezvén, hogy egy törzs volt ez valamikor. De a riportter éppen arra kíváncsi, hogy itt a megközelíthetetlenység kialakította „szigeten” mennyire hatnak még az egykori törzsi viszonyok, mennyire tartotta meg a hegyi életforma a maga archaikus formáját. Merő bátorság, pontosabban a kudarccal egyenlő lett volna ezek az emberek közé tévékamerával bevágódni és beszélgetni őket legintimebb dolgairól. Ezért hát magával viszi a falu szülöttjét, a költő és műfordító Sinan Guđževićet. Így aztán két szálon fut a riport. Az egyik a falu életéről és szokásairól szerzünk tudomást. Megtudjuk, hogy ide évszázadokon keresztül férfi nem költözött be, csak az asszonyokat hozták a környező falvakból, hogy ma is érvényesek a helyi törvények, a legidősebb szavának tiszteletbentartása. A lányok még ma is legfeljebb négy a fiúk pedig nyolc osztályt végeznek, a fiúk 17-18 éves korukban nősülnek, a lányok természetesen még hamarabb mennek férjhez. Itt még ma sem ritkaság a nyolc-tíz gyermekes család, de itt a legnagyobb a gyermekelhalálozás.

S mindaz, ahogyan a riportban ezek az adatok, tények előjönnek, már-már drámára hasonlít. Harminckét éves nyolcgyermekes apa meséli például, hogyan temette el addig három gyermekét, a nyolc kilométerre levő iskolából hazafelé igyekvő kislíúktól tudjuk meg, hogyan sikerült megriasztani zseblámpával a rájuk leselkedő farkast...

Hiteles és drámai beszámoló a riport a zord klímával birkózó falubeliokról, de sohasem éreztük, hogy hatásvadászó. Éppen ellenkezőleg, amit és ahogyan mondják, természetesnek hat. S ha a riport elején talán sajnálkozással, némi szájalommal néztük ezeket az embereket, a riport végére már valódi hősök beszéltek, akik az őskökre hivatkozva, tudatosan vállalják a küzdelmet.

A riport megkísérli a művészet eszközeivel is érzékeltetni ezt a küzdelmet. „Szép”, havas hegyoldalt mutat a kamera, aztán jobbról egy görnyedt hátú, vastag, görcsös bottal kapaszkodik fölfelé a kosarát cipelő öregasszony. Szinte zihál a süppedő hóban. Nemi bírja tovább, leáll

pihenni. Aztán gyors váltás. Az ökrök fékezve csúsznak a szánkóval lefelé, a gazda is igyekszik segíteni a visszatartásban, de csak csúszkálnak. Lépésről lépésre haladnak a szakadék mentén. Majd ismét az öregasszonyon a kamera, megvárja, míg újból elindul és kiér a káderből. Úgy érezzük, drámaiban nem is lehetett volna érzékelni ezeknek az embereknek a létért való küzdelmét.

S ahogyan a grabiak harcolnak, küzdenek az életért, úgy harcol, küzd a műfordító Ovidius hexamétereivel, küzd a *Hősök leveleinek* lélekmegfigyelő részleteivel, a szerelmi elégiákkal s az *Átváltozások* megannyi darabjával. Küzd elszántan, célját pedig így fogalmazza meg: „Újrafordítani a teljes Ovidiust.” Közben megtudjuk, hogy a fordító melyik hegycsúcsra ülteti fel képzeletében Athénét és Zeust, melyik forrásból itatja Nikét, hol gyógyít Apollón, hova idézi meg Pyramust... A riporter kérdésére, lesz-e ereje a nagy munkához, a méltóságteljes költő csak ennyit válaszol: „én grabi vagyok.” S tényleg, valami hallatlan erőt érez a néző a költőben és ezekben az emberekben, a műfordító még írástudatlan szülein, a terméketlen hegyoldalt is termővé varázsoló fiatalokban, a bölcs öregekben.

A film történeti szemlélete és a költői vállalkozás egybefonása magas színvonalú megvalósulást eredményezett. Úgy érezzük, hiteles szociológiai és pszichológiai dokumentumfilm kerekedett belőle.

BORDÁS Győző

É P Í T É S Z E T

A PALICSI SZÁLLÓ ÚJJÁÉPÍTÉSE

A Borba napilap hagyományos építészeti díját, amelyet minden évben a legsikeresebb műépítészeti vállalkozásért ítélnek oda Ivan Romić, a szabadkai Standardprojekt dolgozója érdemelte ki a palicsi Jezero Szálló újjáépítéséért.

Az értékes régi épületek adaptálása nem túlságosan népszerű építészünk körében. Az a felfogás uralkodik ugyanis, hogy új objektumok létrehozásakor az alkotói hozzáállás jobban érvényesül, adaptálás esetén viszont a kreativitásnak különféle korlátok állják útját, mert a tervezőnek alkalmazkodnia kell — többek között — a műemlékvédelmi követelményekhez is.

Így Palicson is, inkább lebontották, mintsem hogy újjáépítették volna